

1

Įžanga

Esu įsitikinęs, kad sėkmingai pritaikysite mano kvadratinio metro daržininkystės metodą, ir ne todėl, kad jau daugiau kaip 30 metų jį tobulinu, o todėl, kad šimtai jį pritaikiusių žmonių susisieki su manimi pranešdami, kiek daug ir kaip lengvai užsiaugino maisto tokiame mažame plote.

Papasakosiu, nuo ko viskas prasidėjo.

Salotos yra viena
lengviausiai auginamų
daržovių, jų būna
įvairių spalvų.

Įžanga

Užsiauginti derlių tradiciniais metodais yra ganėtinai sunku. Laimė, mano stebėjimai ir eksperimentai sėjant ir sodinant darže parodė naują, geresnį būdą.

Melas Bartolomėjus

Viskas prasidėjo 1975 metais, kai palikęs inžinerinių konsultacijų verslą išėjau į pensiją ir nutariau laisvalaikiu užsiimti daržininkyste. Netrukus ėmiau abejoti tradicinės daržininkystės, kurios buvome išmokyti, produktyvumu. Kam tręšti visą daržo plotą, jei augalai susodinti ilgomis eilėmis su tarpais iš abiejų šonų? Kodėl reikia įdirbti visą dirvą, juk augalai užima tik dalį daržo? Kam vėliau trypti neapsodintą ir ką tik sukastą žemę? Ir kodėl šiais taupymo laikais vanduo liejamas ant viso sklypo, nors augalai susodinti 15 cm pločio eilutėmis 2 metrų lysvės viduryje?

Analizuodamas šiuos tradicinės daržininkystės metodus supratau, jog tręšdamas ir laistydamas dirvą bei takus gali sulaukti vienintelio rezultato – piktžolių!

SODINIMAS LYSVĖSE

Kam viską sodinti lysvėmis? Negi vien todėl, kad, pavyzdžiui, 10 metrų pločio darže man tikrai reikia 10 metrų ilgio kopūstų lysvės? Joje kas 30 cm augs mažiausiai trisdešimt galvų. Ar man išties reikia trisdešimties vienu metu užaugančių kopūstų? Jeigu būčiau ūkininkas – taip, bet daržininkui mėgėjui atrodo per daug. Kiek žmonių nuėję į parduotuvę kartą per metus nusiperka trisdešimt kopūstų galvų? Jūs taip elgiatės? Tai kodėl tiek auginate? Turi būti geresnis būdas išskirstyti derlių, ir akivaizdžiausias sprendimas – derinti ir kaitalioti sodinimo laiką, kai tik įmanoma, ir sodinti mažiau.

Atsakymų į man iškylančius daržininkystės klausimus ieškojau visur, tačiau nuolat sulaukdavau vis tokio paties atsakymo: „Nes mes visada taip darėme!“ Štai tada ėmiau ir pasakiau: „Aš sukursiu geresnį daržą.“

Netrukus supratau, kad auginimas lysvėse yra ne kas kita, kaip sumažintas ariamosios žemdirbystės variantas. Lysvės

Įprasta daržovės auginti ilgose lysvėse, tik ar jums reikia šitiek kopūstų? Mano kvadratinio metro daržo metodas skirtas užsiauginti šeimai reikalingų daržovių mažesniame plote, kad žemės plotas nenuieity perniek ir reikėtų mažiau dirbti.

ar vagos prasmingos tada, kai lauką ari traktoriumi, bet darže prie namų nėra tikslo laikyti tiek tuščios žemės.

ERDVĖS EKSPERIMENTAI

Nekantraudamas pritaikyti savo apmąstymus, pasidariau dvigubą lysvę ir augalus susodinau dviem eilėmis 15 cm atstumu, kad patikrinčiau, kaip jie augs. Puikiai! Dviejose eilėse augalai suvešėdavo taip pat gerai, kaip ir vienoje vagoje, jeigu kiekvienam skirdavau 15 cm erdvės iš visų pusių. Vėliau pamėginau trigubą lysvę – susodinau tris eiles augalų 15 cm tarpais iš visų pusių. Ir vėl pavyko! Klausiau savęs, kiek dar galėčiau platinti lysvę? Atsakymas – kiek pasieksiu prižiūrėti savo daržą, kitaip sakant, kokio ilgio ranka. Tačiau derliaus vis tiek užaugdavo daugiau nei galėjau suvalgyti.

Taigi koks akivaizdus sprendimas? Trumpinti lysves! Jos trumpėjo, trumpėjo, kol liko tik 30 cm ilgio ir 30 cm pločio – nedidelis kvadratas, kuriame telpa keturi 15 cm atstumu susodinti augalai.

Trumpai tariant, jeigu augalą reikia sodinti kas 30 cm, į kvadratą jį sodinkite vieną, jeigu 15 cm, sodinkite keturis. Jeigu užtenka 10 cm, viename kvadratėlyje galite auginti devynis, jeigu 8 cm – tilps 16 augalų. Pripažinkite, skamba logiškai ir paprastai.

Taip pat supratau, kad jeigu kiekviename kvadrato sodinsiu po vieną, keturis, devynis ar šešiolika augalų tinkamais

atstumais, teks susodinti visą eilę vienos rūšies augalo. Kai ūkininkauji ir iš to pelnaisi, vienu metu užaugantis derlius yra naudingas. Kai daržininkauji prie namų, norisi sulaukti derliaus skirtingu metu, kad galėtum po truputį vartoti visą sezoną, kasdien šviežiai pasirinkti daržovių.

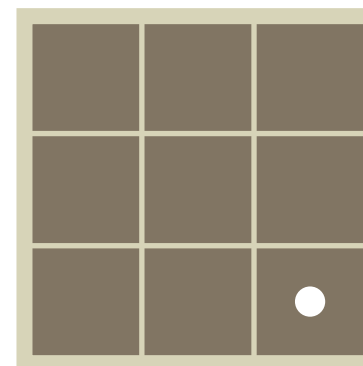
KAS YRA KVADRATINIO METRO DARŽININKYSTĖ?

Kvadratinio metro daržininkystė (KMD) yra paprastas, nesudėtingas daržovių ir prieskoninių žolelių auginimas mažiausiame darže.

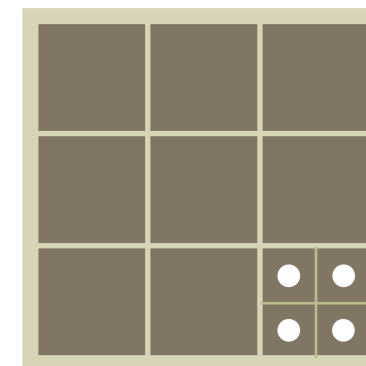
Tęsiant sėjimo ir sodinimo eksperimentus eilės trumpėjo tol, kol šovė mintis auginti daigus pakeltose kvadratinio metro dėžėse. Šios, savo ruožtu, lystėmis padalytos į devynis kvadratėlius po 33 kvadratinius centimetrus. Praktiškai, atmetus lysčių plotį, gauname 30 x 30 cm kvadratėlius.

Tuose kvadratėliuose sėju arba sodinu įvairias daržoves, priklausomai nuo to, koks būna užaugęs derlius. Jeigu reikia išretinti kas 30 cm, tarkim, žiedinius kopūstus, sodinu po daigą į kiekvieną kvadratėlį, jeigu užtenka 15 cm, pavyzdžiui, salotai, kvadratėlyje auginu keturis daigus; jeigu turiu retinti kas 10 cm, pvz., petražoles, auginu devynias; o jeigu užtenka atskirti 8 cm kaip morkoms, auginu 16. Kas gali būti paprasčiau?

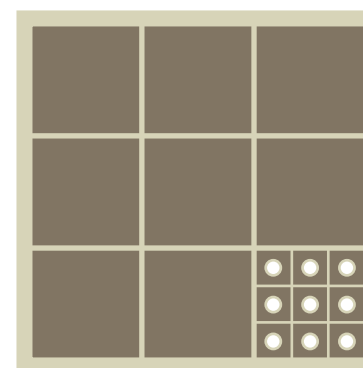
1 kvadratinio metro dėžė su devyniomis skirtingomis daržovėmis. Grotelės atskiria kiekvienai daržovei po 30 x 30 cm kvadratėlį, o sodinimo tankis priklauso nuo augalo rūšies.

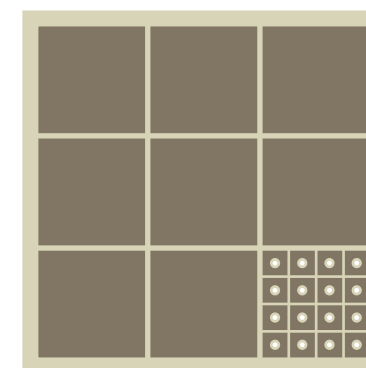
Augalą, kuriam reikia 30 cm erdvės, pavyzdžiui, baklažaną, sodinkite vieną į kvadratėlį.

15 cm erdvės reikalaujančius augalus, pvz., salotas, į kvadratą sodinkite keturis.

10 cm erdvės reikalaujančius augalus, tarkim, špinatus, sukiškite devynis į vieną kvadratėlį.

8 cm erdvės prašančių augalų, tokių kaip ridikėliai, sodinkite 16 į vieną kvadratėlį.

Siekdamas sukurti tobulas augimo sąlygas šiuose kvadratėliuose, sukūriau ypatingą dirvožemį, sudarytą iš 1/3 durpių, vermikulito ir mišraus komposto. Šis mišinys gerai sulaiko drėgmę ir turi visų maistingųjų medžiagų, todėl jokių papildomų trąšų naudoti nereikia. Šiame dirvožemyje galima auginti iš karto, nereikia metai iš metų turtinti dirvos, kaip paprastai daroma naudojantis kasimo metodais.

Supiltas į KMD dėžę mišinys virsta kompaktišku ir lengvai tvarkomu sklypeliu žalumynams, kuris tilps mažiausiame darželyje, netgi verandoje ar stogo terasoje. Mano metodas idealus auginti įvairiausias daržoves ar netgi gėles nedidelėje erdvėje ir skirtingu laiku, kad sezono metu nepritrūktų vitaminų, o sezono pabaigoje nereiktų visko suversti į kompostą. Na, gana tų teorijų, imkimės praktikos...

VIETA IR DYDIS

Viena iš didžiausių problemų, kurią kelia siaurų lysvių daržai, yra jų dydis. Jie didžiuliai! Tokie dideli, kad dėl užimamo ploto paprastai nukišami kur nors į sodo pakraštį. Kaip sakoma, iš akių – iš galvos. Metams bėgant tokį daržą vis menčiau prižiūrime. Spėkite, kas vis vien ten auga? Piktžolės! Tie įkyrūs augalai užtvindo ir paskandina jūsų derlių. Be jūsų priežiūros jie užvaldys visą daržą.

ARTI NAMO

Taigi reikalai ėmė taisyti į gerąją pusę. KMD užima tik 20 procentų įprastinio daržo. Tai reiškia, kad tokį daržą galima įsirengti kur kas arčiau namų, kur jis sulauks daugiau dėmesio ir priežiūros, todėl atrodys geriau, o derlius bus racionaliau suvartojamas. Galėsite sumažinti savo KMD tiek, kad įsirengsite jį prie pat namo ir mielai juo rūpinsitės. Nereikės kasinėti dirvos, nes naująjį savo daržą įsirengsite ant jos. Nebereikės sunkiai triūsti ir rūpintis patvariais įrankiais. Jums užteks tik 15 cm gylio tobulo dirvos mišinio iš

KMD metodas leidžia mažame plote užauginti daugiau augalų, netgi galite įsirengti dėžę saulėje verandos pusėje. Lysvėje arčiau namo auginti daržoves lengviau ir greičiau.

nesunkiai visur randamų ingredientų. Šio mišinio nereikia keisti, naudojantis šiuo metodu nereikia papildomų trąšų.

Naudositės viena ar keliomis iš paprastos medienos sukaltomis dėžėmis be dugnų, atskirtomis takelių. Tos dėžės lystelėmis bus padalytos į devynis kvadratėlius, kad būtų patogiau naudotis. Sėsite minimaliai sėklų, kasmet nereikės pirkti naujų maišelių. Dar geriau, kad kai kurios iš jūsų dėžių turėtų dugnus, tada galėtumėte pastatyti jas ant stalo ar pakelti aukščiau siekdami lengviau prižiūrėti.

KELIOS VIETOS

Be kita ko, derlius gali bręsti ne vienoje vietoje. Nereikės dirbti ar laistyti vieno didelio daržo iš karto. Savo KMD galite padalyti taip, kad dėžė ar dvi stovėtų šalia virtuvės durų, o kitos gali būti sustatytos kur nors atokiau sode. Nedidelės atskiros dėžės suteikia daugiau laisvės renkantis daržui vietą. Dabar galite įsirengti daržą ten, kur vaikštinėjate ar atsisėdate pasėdėti, arba tame plote, kurį matote iš namo. Nedidelę lysvę galima įsirengti tiesiog verandoje ar pramogų kampelyje, kur ilsitės. KMD tampa išskirtiniu elementu, o ne našta.

GĖLĖS LYSVEI PAPUOŠTI

Jeigu savo dėžes įkomponuosite sode arti namo ar kitoje matomoje vietoje, verta pasirūpinti, kad lysvės ne tik duotų gerą derlių, bet ir patraukliai atrodytų. Lengviausia tai padaryti į tuščius kvadratėlius pasodinus vienmečių gėlių, taip pat galima paieškoti daržovių įvairesne lapija. Kai kurių dekoratyvių augalų gražūs tik žiedai, kitus galima skinti pasimerkti, dar kiti vilioja vabzdžius, yra gėlių, kurias netgi galima valgyti. Idėjų, ką pasisodinti lysvėse, ieškokite gėlių žinyne 234 puslapyje.

IŠSPRĘSTOS DIRVOS PROBLEMOS

Dažniausias klausimas, kurį girdžiu visame pasaulyje, yra toks: „Ką daryti su dirva? Ją taip sunku dirbti ir prižiūrėti.“ Kam tada puoselėti vietinę dirvą, jeigu ji tokia bloga? Ar nevertėtų užpilti tobulo mišinio virš dirvos ir pamiršti poreikį kasinėti ar tręšti esamą gruntą? Gal ir galėtumėte, jeigu daržas nebūtų toks didelis... ei, juk KMD nėra didelis! Jei galėtume rasti tobulą dirvos mišinį, nereikėtų kasti ir dirbti žemės. Tik pagalvokite, kas būtų, jeigu galėtumėte pamiršti grunto tręšimą. Ir visai nesvarbu,

Pagrindinė KMD metodo sėkmės priežastis yra pripildyti dėžę substrato, paruošto pagal mano receptą (Melo mišinio), nepasikliaujant vietine dirva. Mano mišinyje yra visko, ko augalui reikia, todėl žemės papildomai tręšti nereikia.

kokia vietinė dirva, jeigu pradėsite nuo tobulo dirvos mišinio, sutaupysite marios laiko. Nereikės tirti grunto, aiškintis dirvos pH... jums netgi nereikės žinoti, kas tas pH yra! Daržininkystė gali būti smagus užsiėmimas!

MELO MIŠINYS

Jeigu nutarsite nenaudoti turimos žemės, o pasinaudosite tobulu dirvos mišiniu, tikriausiai norėsite žinoti, iš ko jis sudarytas ir kur jo gauti. Tobulas augimo substratas pasižymi trimis bruožais. Visų pirma, jis lengvas, todėl su juo patogiu dirbti, o augalams lengva augti. Antra, jis maistingas ir turi visų mineralų bei mikroelementų, kurių reikia papildomai netręšiamiesiems augalams. Ir galiausiai jis sulaiko drėgmę, bet gerai praleidžia vandenį.

Po daugelio bandymų atradau tris man labiausiai patinkančius ingredientus, lygiomis dalimis maišomus į tobulą mišinį:

- 1/3 aukštapelkių durpių
- 1/3 vermikulito
- 1/3 daržo komposto

Sodininkystės centruose gausite šių produktų dideliais maišais, tik vermikulito teks užsisakyti, nes juo paprastai prekiaujama nedideliais kiekiais sėkloms daiginti. Kaip trečią

sudedamąją dalį geriausia būtų panaudoti savo kompostą. Jeigu savo komposto krūvos neturite, kuo greičiau pasidarykite (žr. 66 psl.). Daugiau apie Melo mišinį skaitykite 70 puslapyje.

Mano mišinys gerai džiūsta, todėl nelieka balų, kurios gali supūdyti augalo šaknis. Tačiau ši dirva išlaiko daug drėgmės, leidžia gerai augti augalams. Su šiuo substratu malonu dirbti, kadangi jis lengvas, birus ir skaniai kvepia. Pirmosios dvi sudedamosios dalys maistingųjų medžiagų neturi, o trečioji – daržo kompostas – prisotinta visų maistingųjų medžiagų ir mineralų, kokius tik galite įsivaizduoti. Daržo kompostas yra svarbiausia šio substrato dalis, todėl gaminti savo kompostą gerai tiek aplinkai, tiek daržui. Nieko organiškesnio nerasite.

KILKITE Į VIRŠŲ, NELĮSKITE GILYN

Ilgus metus žinovai tvirtino, kad dirvą reikia purenti mažiausiai 30 cm, kai kas – net 45 cm gylio. Mano bandymai įrodė priešingai, ypač kai mišiniui ėmiau naudoti trečdalį puikaus savo daržo komposto. Paklausiau savęs: „Jeigu 15 cm tobulo substrato pakanka vazonomis ir pramoninių šiltnamių padėklams, kodėl turėtų nepakakti daržui?“ Ir kokių galų maišyti tą mišinį su prasta dirva? Kodėl nepanaudojus jo darže ir nepamiršus apie dirvą po juo? Na, ekspertai skeptiškai žiūrėjo į šitą mintį. Bet žinote ką? Ji pasiteisino! Aišku, kiekvienas supranta, jog tai neįmanoma milžiniškame senoviniame darže su lysvėmis ar netgi daržininkaujant pakeltose lysvėse, bet galima kvadratinio metro darže!

Ar tikrai galima užauginti daržovių ir gėlių vos 15 cm gylyje netgi pačioje geriausioje dirvoje? Aš auginu jas savo ekspozicijoje ir namų darže, jos tikrai užauga. Neretai manęs klausia: „Kaip užauginti ilgas morkas ar bulves 15 cm gylyje?“ Geras klausimas, todėl mes sukūrėme specialias KMD dėžes, kuriose kai kurios daržovės auginamos 30 cm gylyje.

TRĄŠOS NEREIKALINGOS

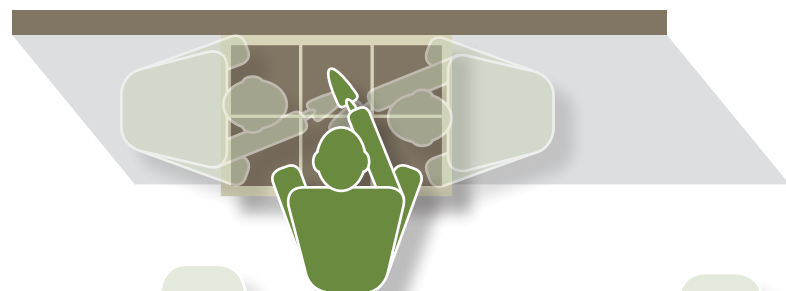
KMD trąšos nereikalingos. Kaip tai įmanoma? Šiaip ar taip, daržininkystė remiasi trąšų naudojimu. Kadangi mano eksperimentai, kai nustojau gerinti esamą dirvą ir perėjau prie tobulo substrato, puikiai pavyko, ėmiau brandinti naują mintį – gal trąšų išvis nereikia? Kompostas aprūpina augalus visais reikalingais mikroelementais ir maistingosiomis medžiagomis.

Ir vėl žinovai suabejojo šita idėja ir abejoja iki šiol, bet žinote ką? Ji irgi pasitvirtino! Daug dešimtmečių nenaudoju jokių trąšų nei ekspozicijoje, nei namuose, nei parodomuosiuose daržuose. Jeigu apsilankysite mūsų tinklalapyje (daugiau žr. 37 p.), įsitikinsite, kokie vešlūs ir gražūs tie daržai. Ir taip atrodo ne tik auginami pirmuosius metus, bet metai iš metų. Tik pagalvokite: jokie kasimo, jokie piktžolių ravėjimo ir jokių trąšų! Į savo dirvą įmaišome tik šiek tiek daržo komposto. Mums pakanka indo išlaikyti ar sutalpinti 15 cm tobulo mišinio virš grunto. O jeigu tai darytume dėžėje?

DĖŽĖS DYDŽIO PARINKIMAS

Esu įsitikinęs, kad daržas vienodose dėžėse suteikia tvarkos pojūtį ir struktūrą ne tik mūsų daržui, bet ir gyvenimui. Kai nustatomos ribos, visur mažiau rūpesčių – ir patogiau.

Iki 60 cm susiaurintos dėžės lengviau prižiūrimos prie tvoros arba ten, kur platesnės kliudytų praeiti, pvz., šalia tako.

1 m dėžės centras kiekvienam žmogui lengvai pasiekiamas, jeigu yra priėjimas mažiausiai iš trijų pusių.

Jeigu yra vietos, dėžę galima pailginti, bet neplatinkite, kad galėtumėte pasiekti vidurį.

Pagrindines 1 x 1 m dėžes be dugno lengviausia pagaminti iš paprastų lentų, plytų, blokelių, netgi galite nusipirkti gatavą rinkinį iš medžio, plastiko ar metalo, kurį patys susinersite. Šiose nedidelėse tobulo mišinio pripildytose dėžėse užaugs penkis kartus daugiau derliaus nei įprastose vagose. Todėl daug dėžių nereikės. Neliks būtinybės kaupti ir įdirbti žemę. Jeigu padėsite dėžę ant grunto, pamiršite įprastus daržininko rūpesčius ir vargą tręšiant vietinę dirvą. 1 x 1 m dėžės buvo pasirinktos dėl to, kad jas lengva apeiti ir pasiekti prižiūrint daigus; išvengiama poreikio lipti ant lysvės ir ją trypti, vėliau kasti ir purenti. Matote, kaip KMD viskas susiję ir veikia išvien?

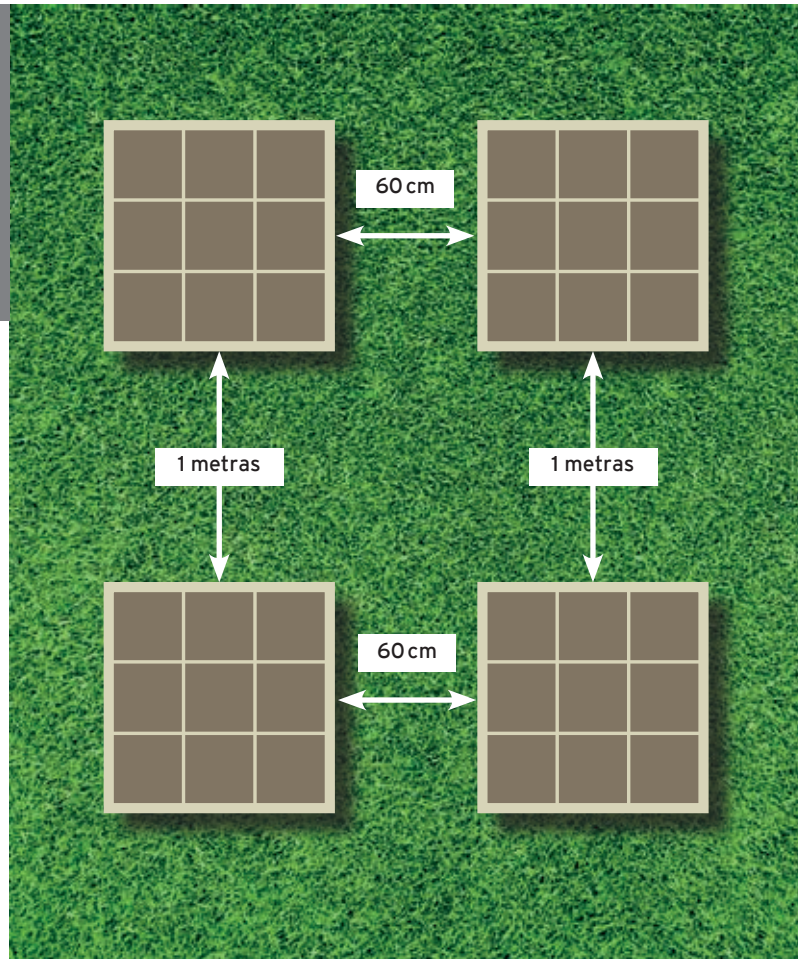
Didesniuose daržuose visada galima sujungti dėžes galais, kad gautumėte 1 x 2 m ar 1 x 3 m lysvę, kurią galėsite apeiti ir iš visų pusių pasiekti. Jeigu dėžes statote prie sienos, tvoros ar pastato, o kitoje pusėje yra pagrindinis takas per daržą, sumažinkite dėžės plotį iki 60 cm. Taip jūs pasieksite visą jos plotį ir nekliudysite praeinantiems. Dėžės gali būti bet kokio ilgio ir iš bet kokios medienos. Geriausia yra nemokami klojiniai, kurių galite gauti statybų aikštelėje. Tik paklauskite brigadininko, ar galite susirinkti 5 x 15 cm lentas. Jeigu lentas pirksite, galite rinktis minkšto medžio, tokio kaip pušis ar eglė, bus pigiausia, arba kietmedžio, tarkim, kedro arba ažuolo – naudositės labai ilgai.

Kietmedis natūraliai atsparus puvimui, o minkšta mediena paprastai būna impregnuota, siekiant prailginti amžių. Mediena būna po spaudimu impregnuota konservantu, todėl chemikalai įsiskverbę giliai. Dabar naudojamos cheminės medžiagos ne tokios nuodingos, kaip prieš daugelį metų, bet jeigu vengiate konservantų, ieškokite neapdirbtų lentų arba išklorkite kraštus polietilenu, kad mišinys neturėtų sąlyčio su dėžės rėmu. Dėžės išorę galima papuošti ornamentais arba nudažyti; dažai vandens pagrindu ne tokie toksiški, bet jie menkai apsaugo nuo puvinio.

TINKAMAS TAKAS

Tinkamai pasirinkti takų plotį svarbu ne vien dėl patogumo ir saugumo prižiūrint daržą, bet ir dėl estetinio vaizdo. Siekdamas išsiaiškinti, kokio pločio turi būti lysvė, kad kiekvienas lengvai prieitų netrypdamas pačios dirvos, pasitelkiau nedidukę senučiukę ir tvirtą augalotą vyruką. Išmatavęs, kiek jie patogiai pasiekia, supratau, jog abu pusiausvyros nepraranda ištisę ranką 60 cm. Kasti, gerinti, laistyti ir tręšti reikia tik KMD plotą, o ne visus takus. Tai sumažina tikrąjį daržo plotą 80 procentų.

Kai išsiaiškinate, kiek vietos turite ir kiek dėžių norite, nusibraižykite keletą daržo planelių ant popieriaus. Išmėginkite visokius variantus, tik stenkitės takus tarp dėžių palikti ne siauresnius kaip 60 cm.

Dar vienas privalumas – augimo substrato KMD niekada nesumindžiojate kojomis, tad nereikia jo purenti.

Koks gi idealus tako plotis? Pirmajame knygos leidime tarp dėžių rekomendavau daryti 30 cm pločio takus. Kad lengvai prižiūrėtumėte tokį daržą, turite pasižymėti puikia pusiausvyra, be to, 30 cm pločio taku sunku pravažiuoti su karučiu. Todėl dabar rekomenduoju takus daryti platesnius. Netgi 60 cm yra šiek tiek ankštoka, todėl idealiu atveju tarp dėžių palikite 1 metrą. Aišku, būtina atsižvelgti į daržo plotą. Tiesą sakant, jeigu darže keliolika dėžių, takų plotį galite daryti skirtingą. Pasibraižykite popieriuje keletą variantų, o kai būsite paruošę dėžes (bet dar nepripildę manojų mišinio), galite pastumdyti jas, kol rasite optimalų variantą. Įsivaizduokite, kad stumdote daržo baldus terasoje.

Vejoje išpjovus vietą lysvėms takus galima palikti su velėna, bet ją teks pjauti žolijapjove ir karpyti kraštus.

Žievės ar medžio mulčias ant daržo plėvelės neleidžia takuose kauptis vandeniui ir augti piktžolėms.

Išgrįsti takai, tokie kaip šie iš trinkelėlių, atrodo gražiai ir leidžia švariai prieiti prie KMD bet kokiu oru.

MEDŽIAGA TAKUI

Jeigu sustatysite savo lysves ant vejų, tarp lysvių galima palikti augti žolę, tik tada teks ją pjauti ir karpyti pakraščiuose. Galima tiesiog pašalinti visą velėną, išlyginti gruntą, užtiesti plėvele nuo piktžolių ir užpilti buriu mulčiu, tokiu kaip žvirgždas ar smulkinta pušies žievė. Jeigu savo lysves statysite iš namo matomoje daržo vietoje, galite iškloti takus trinkelėmis ar plytomis, kad daržas įsilietų į visą kiemo dizainą.

PERTVAROS, SĖJIMAS IR RETINIMAS

Kai parodome žmonėms, kaip atrodo 1 x 1 m dėžė be pertvarų, ir paklausime: „Kiek augalų galėtumėte čia pasodinti? Kiek skirtingų rūšių?“, jie sutrinka, nes lysvė atrodo labai maža, menkai galinti ką nors sutalpinti. Vos tik užkalame pertvaras, jie staiga nušvinta ir sako: „Aha! Aišku! Devyni kvadratėliai, vadinasi, galima auginti devynias skirtingas daržoves! Kai viename kvadratėlyje derlių nuimsiu, įbersiu kastuvą daržo komposto ir pasėsiu ten kitą daržovę nekliudydamas aplink esančių augalų.“ Bingo! Jie išvysta šviesą tunelio gale.

Sodinti skirtingas daržoves kiekviename kvadratėlyje verta dėl daugelio tarpusavyje susijusių priežasčių, jas suprasite vėliau. Tai susiję su naudojamomis maistingosiomis medžiagomis, pernelyg ambicingo auginimo ribojimu, pernelyg dideliu derlingumu, piktžolių ir kenkėjų kontrole, daržo grožiu, draugiška augalų kaimynyste, supaprastinta augalų kaita,

perpus sutrumpintu auginimo laiku ir daugybe kitų faktorių, kurių rezultatas – labai neįprasta ir naujoviška daržininkystės sistema. Be pertvarų jūsų daržas neturi skiriamojo bruožo. Lankytojai gali netgi nepastebėti jūsų daržo, jeigu ką nors auginsite paprastose dėžėse. Bet aptikę kvadratinio metro daržą su labai aiškiais ir pastebimomis pertvaromis būtinai paklaus: „Ei, kas čia? Kaip gražiai atrodo!“

Jeigu galėčiau savo trisdešimties metų patirtį sutelkti į vieną patarimą, duočiau tokį: nenaudokite virvės ar kitos minkštos medžiagos pertvėrimui. Tvirtos, nuolatinės ir matomos pertvaros ant kiekvienos dėžės ne tik išskirtinai atrodys lankytojams, bet ir jūs jausitės kitaip, nes džiaugsitės savo daržu. Kai pertvaros akivaizdžiai matomos, jūsų daržas įgauna unikalų bruožą. Iškart galėsite vizualizuoti sodinimo kvadratus. Be pertvarų jūsų daržas ne KMD!

GERESNIS SĖJOS BŪDAS

Kai pradėjau daržininkauti, supratau, kad tradicinis sėklų bėrimas iš pakelio viena eile yra toks švaistūniškas, jog negalėjau patikėti, kad visada taip sėjome. Kokių galų buvome mokomi suberti pakelį sėklų viena eile, nors puikiai žinojome, kad vėliau teks grįžti ir išretinti 95 procentus sėjinukų, paliekant tik po vieną daigą kas kelis centimetrus? O jeigu bertume po kelias sėklas į skylutę, kad užtektų vos

Kai pasėtos sėklos išdygsta, plonomis žirkutėmis nukirpkite nereikalingus daigelius, palikdami tik stipriausią daigą ir atitinkamą daigų skaičių kvadrate.

žiupsnelio? Patikrinęs šią idėją su keliais žmonėmis ir įsitikinęs, kad užtenka vieno žiupsnelio, gavau atsakymą.

KIRPTI, NE RAUTI

Aš prieš retinimą, tai yra, daigų rovimą paliekant vieną norimą užauginti augalą. Retinimas yra sunkus darbas, be to, išjudinamos liekančių augalų šaknys, o tai nėra gerai. Jeigu pasėjate vos kelias sėkleles, žiupsnelį, kiekvienoje duobutėje išdygsta tik keli daigeliai, paimkite žirkles ir palikite tik stipriausią. Šitaip nejudinsite liekančio augalo šaknų ir nekils pagundos susodinti likusių augalų kitur. Vienintelis dalykas, kuriam turite pasiryžti – iš karto paimti žirkles.

TEGUL DĖŽĖS BŪNA KILNOJAMOS

Kai nereikia įdirbti esamo grunto ir užtenka 15 cm lengvo substrato, galime pasigaminti 1 x 1 m dėžės rėmus su dugnais, kuriose paliktos skylutės drenažui. Tai reiškia, kad galėsite lysvę pernešti, kur tik norite, netgi atsižvelgdami į oro sąlygas, atskirus atvejus, išskirtines situacijas ir netgi į asmeninius poreikius, sugebėjimus ar negalią. Jeigu toks dydis ar svoris atrodo jums nepakeliamas, pamąstykite apie 60 x 60 cm arba 60 x 120 cm dėžę, kurią būtų lengviau pernešti.

Mažesnės KMD dėžės gali virsti puikiais verandos lysvėmis, netgi galima užsodinti keletą dėžučių, kad visada žydėtų gėlės ar būtų šviežių salotų pasiskinti. Kitas dėžės galėsite laikyti ne tokioje matomoje vietoje. Keisdami dėžes visada turėsite kelias tokias, kurios patraukia akį. Niekas taip neįdomu, kaip gražiai žolelėmis, gėlėmis ir daržovėmis apsodinta lysvė. Jeigu skaitote paskaitą ar darote prezentaciją apie daržą, „tikiu tuo, ką matau“ technika paliks išpūdį auditorijai. Tik pagalvokite, jums nebereikės atsakinėti į tradicinį klausimą apie KMD: „Kaip, po šimts, daržas gali būti 15 cm gylio?“ Arba: „Kaip galite auginti netręsdami?“ Jūs tiesiog parodote ir nusišypsote!

Aš manau, kad geriausias kvadratinio metro daržo bruožas yra tas, kad šitaip daržininkauti gali kas tik nori, nepriklausomai nuo amžiaus, sąlygų, vietovės, sveikatos ir negalios – daržą gali auginti kiekvienas ir bet kur!

ANA RAŠO...

Jūsų metodas suteikė man ryžto vėl pamėginti užsiauginti daržovių po kelių nesėkmingų bandymų.

7

Vertikali daržininkystė

Jeigu norite auginti laipiojančias, vaisius vedančias daržoves, tokias kaip pupelės, žirneliai, pomidorai, agurkai ir moliūgai, šis skyrius jums.

Aš paaiškinsiu, kaip našiai auginti juos kvadratinio metro darže, kad augdami išnaudotų vertikalią erdvę ir neišdriktų ant dėžės.

Vijoklinės pupelės, augdamos ant vertikalaus rėmo, sukuria vasarinę širmą, be to, taip lengviau rinkti ankštis.

Vijoklinių ir lipančių augalų auginimas

Čia jūs rasite išsamią, mano bandymais paremtą instrukciją, kaip pasidaryti ir įrengti vertikalias atramas KMD dėžėse. Taip pat čia gausu patarimų, kaip išpešti iš vertikalaus daržo daugiausia naudos.

Visiškai įmanoma įkomponuoti gajus, produktyvius vijoklinius ir laipiojančius augalus į KMD dėžes, tik turite išmokyti juos lipti vertikaliu rėmu ar atrama, kad nedribtų į šonus.

ĮSIVAIZDUOKITE

Ar galite įsivaizduoti savo sode žalią sieną iš vijoklinių augalų? Visi vaisiai kabo laukdami, kol juos nuskinsite! Ir nesiveja ant žemės, aplipę purvu ir apgraužti šliužų. Šias žalias sienas galima įrengti ten, kur norite paslėpti negražias sodo dalis, pavyzdžiui, garažą. Jos gali suteikti privatumo nuo kaimynų, kad nedirsčiotų pro tvorą į jūsų KMD. Tai ne tik gražu; pakelti nuo žemės augalai gauna daugiau saulės šviesos ir oro. Jų vaisiai geriau panaudojami, nes nieko nereikia išmesti. Dar daugiau, kiekvienas augalas užims vieną ar du kvadratinius dėžės ir kuo puikiausiai augs 15 cm gylio Melo mišinyje. Dar vienas privalumas – prižiūrėti juos galėsite stovėdami, nereikės lankstytis, klūpoti ar tupinėti aplink augalus.

VERTIKALIŲ AUGALŲ PARINKIMAS

Tarp galimų pretendentų yra pomidorai, agurkai, vijoklinės pupelės, vijokliniai žirnėliai, moliūgai ir kai kurie aguročiai, bet praktika rodo, kad ne visada šios daržovės jūsų krašte prinoksta lauke – tai priklauso nuo augimo sezono. Kai kur pomidorai, agurkai ir melionai sunoksta tik po stiklu arba šiltnamio plėvele.

ATRAMŲ KONSTRAVIMAS

Ilgus metus eksperimentavau su skirtingomis medžiagomis, rėmais, kol galiausiai pasirinkau tokią paprastą, nesudėtingą ir nebrangią medžiagą, kad net juokinga. Aptikau, jog elektros izoliaciniai vamzdeliai yra

pigiausia, stipriausia ir geriausia medžiaga vertikalioms atramoms. Nemėgstu PVC vamzdžių ir medžio, nes ilgainiui jie sulinksta, lūžta ir sunaikina visą vertikalią daržą. Kai iš tokios medžiagos pastatote vertikalias atramas, jos atrodo tvirtos ir stiprios, bet augimo sezonui einant į pabaigą, kai augalai užauga iki pat viršaus ir užpildo visus tarpelius, tas rėmas siūbuoja kaip laivo burė. Galiausiai, kai jūsų vaisiai noksta, artėja metas nuskinti, praūžia vasaros pabaigos audra su vėju ir lietumi. Po jos apsižiūrėte, kad viskas guli išversta ant žemės.

Elektros laidų vamzdeliai ir plieninis virbas neleis nutikti tokiai nelaimėi. Nupirkti ir sukonstruoti du stulpus yra paprasta ir nebrangu. Jeigu pavyks rasti apvalų metalinį vamzdelį elektros laidui, jis bus nebrangus, o statybinių medžiagų parduotuvės darbuotojai supjaustys jį norimo ilgio gabalais. Kampams galite nusipirkti alkūnes, sulenktus kampų vamzdelius arba patys sulenkti, jeigu turite vamzdžių lenkimo aparatą. Visai smagu lankstyti tą vamzdelį, kai įgundate, pavyksta tiksliai ir gražiai sulenkti. Sulenktus vamzdelius paprasta sujungti paprasta metaline mova su dviem varžteliais, kurie priveržia kiekvieną vamzdelį atskirai. Jeigu gaunate tik PVC elektros laidų vamzdelių, tada sodo centruose ar internete ieškokite metalinių strypų augalams. Jie jau būna skirtingų ilgių.

Vertikalių atramų įrengimas

Kai svarstote, kur įrengti vertikalias atramas, turėkite omenyje, kad vertikaliai lipti pamokytais augalais nereikėtų užtemdyti kitų. Taigi rėmus geriausia būtų įrengti šiaurinėje kiekvienos dėžės pusėje. Jeigu norite daugiau vertikalių daržovių ir vieno vertikalaus rėmo dėžėje neužtenka, galite pasidaryti dvigubas ar trigubas dėžes ir pasukti jas rytų ir vakarų kryptimi, kad atramos eitų per visą šiaurinį kraštą. Galite paskirti specialaus dydžio dėžę vien vertikaliems augalams – sukonstruokite bet kokio ilgio 60 cm pločio dėžę

Kodėl verta auginti daržoves vertikaliai?

- Taupote vietą.
- Užauga geresnės daržovės.
- KMD gauna žaliuojančią širmą.
- Kainuoja mažiau, nei įsivaizduojate!
- Tarnauja ilgus metus.

Vertikalaus rėmo įrengimas

Medžiagos

Kad pasigamintumėte vertikalią rėmą, jums reikės: dviejų 2 m ilgio ir 12–16 mm skersmens metalinių vamzdelių, vieno 1 m ilgio, 12–16 mm skersmens vamzdelio, dviejų 60 cm ilgio metalinių virbų susmeigti į žemę, jungčių (dviejų 90° alkūnių), 1 m pločio ir 1,5 m ilgio nailoninio tinklelio žirniams ar pupoms su 13 x 13 cm akutėmis, kabliukų tinklui ir plaktuko.

Plaktukas

Nailoninis tinklas pupelėms ar žirniams

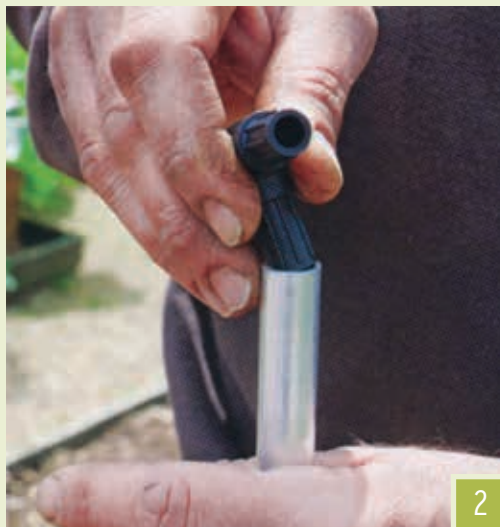
12–16 mm skersmens metalinis vamzdelis

Metalinis virbas kišti į žemę

Kabliukai tinklui ir alkūnės

1

Surinkimas

2

Įkiškite alkūnines jungtis taip, kad viršutinis 1 m vamzdelis būtų sujungtas (3) su dviem atraminėmis kojomis.

3

Rėmo įtvirtinimas ir tinklelio prikabinimas

4

Sujungtu rėmu išsimatuokite vietą, kur reikės kalti metalinius strypus, ir kūju ar plaktuku sukalkite strypus iki pusės į žemę. Užmaukite rėmą ant strypų.

5

Pritvirtinkite tinklą iš abiejų šonų. Čia naudoti plastikiniai kabliukai, bet galima įkirpti tinklą taip, kad virvelės galai liktų ir juos būtų galima priišti.

6

7

Tinklas turi būti gerai ištemptas. Kai būsite patenkinti rezultatu, nukirpkite iki reikiamo pločio.

su ištisu rėmu iš šiaurinės pusės. Ji gali stovėti prie sienos ar tvoros. Priekinius kvadratėlius netgi galėsite apsodinti gražiomis gėlėmis, pavyzdžiui, tiks medetkos arba vaisius vedančios daržovės: aitriosios paprikos ar baklažanai, kurie puikiai atrodys ir paslėps neišvaizdžias virkščių apačias.

VERTIKALIAUS RĖMO KONSTRAVIMAS

Idealiausia vertikalių rėmą tvirtinti grunte už dėžės krašto, kad jis laikytųsi žemėje, bet jeigu gruntas per kietas sukalti strypus, tada įsmeikite juos dėžės kampuose. Užtuot sukale plieninius strypus į žemę ir užmovę ant jų vamzdelių rėmą, galite vertikalių rėmą vamzdelių gnybtais pritvirtinti prie savo dėžės, kad laikytųsi dar tvirčiau.

Vertikalių atramų įtvirtinimas

Kad įtvirtintumėte vertikalių rėmą, sukalkite į žemę du 12 mm skersmens plieninius armatūros strypus. Jau supjaustytų armatūros strypų galima nusipirkti bet kurioje statybinių medžiagų parduotuvėje, jie turėtų būti tarp 45 ir 60 cm ilgio, priklausomai nuo dirvos. Kuo biresnė žemė, tuo ilgesnis turėtų būti strypas. Sukalkite strypą iki

pusės į žemę. Siūlau tai daryti su pirštinėmis. Atraminės rėmo kojos gražiai užmaunamos ant tų strypų ir tvirtai laikosi vietoje. Mes niekada nekalame pačios atramos, nes galai sulinks ir nesumausite alkūnių arba neužmausite ant strypų.

Papildomas įtvirtinimas

Norėdami sukonstruoti itin tvirtą atramą melionams ir moliūgams, vietoj metalinio virbo įkaskite į žemę mažiausiai 1 m aukščio tvoros stulpelį. Kai tvoros stulpelį įtvirtinsite, trimis gnybtais prie jo pritaisykite metalinį vamzdelį. Visas rėmas bus toks tvirtas, kad išlaikys bet kokią svorį, nepriklausomai nuo aukščio.

Kai įgusite lenkti augalus, priprasite prie jų pasipriešinimo. Augantys galiukai yra labai sukalbami ir lengvai linksta, bet kuo arčiau šaknų lenksite stiebą, tuo nelankstesnis jis bus. Todėl pakiškite po stiebu sulankstytą vatino gabalėlį, kad nelūžtų. Kai stiebas įgaus naują formą, paminkštinimą galima išimti.

VERTIKALIOS ATRAMOS ANT KIETŲ PAVIRŠIŲ

Vertikalios atramos gali būti įrengtos verandoje, balkone, darže ant stogo ar aukštai pakeltuose daržuose. Jos konstruojamos taip pat. Rekomenduočiau nedaryti jų aukštesnių nei 1,2 m. Tvirtinamos tokios atramos ne metaliniais strypais, o priveržiamos prie dėžės šonų. Specialių varžtų ieškokite ten, kur pirkote vamzdelius ir medieną. Šiuo atveju vertikalus rėmas nebus itin patvarus, todėl reikės įrengti statramsčius iš dėžės šonų, priklausomai nuo to, kokie vėjai pučia jūsų krašte, kokio aukščio augalai.

NAILONINIS TINKLAS

Kai vertikalus rėmas surenkamas, augalams reikia paskatinimo kabintis ant jo. Dabar vertikaliai auginimui naudoju tik nailoninį tinklą. Jis neplyšta, yra amžinas ir su juo lengva dirbti. Tinklas gerai ištempiamas ir pritvirtinamas prie vertikalaus rėmo viršaus ir šonų, o augalus galima švelniai prakišti pro akutes, kai jie užauga. Tinklo būna 1 ar 1,5 m pločio ir įvairių ilgių daugumoje sodininkystės reikmenų parduotuvių arba internetinėse parduotuvėse.

ALTANOS IR ALĖJOS

Tik pagalvokite, kokių formų, dydžių ir konstrukcijų galite pridaryti iš tų vertikalių atramų. Galite sudėti dvi tiesią liniją, pasukti kampu ar netgi zigzagu. Iš keturių galite sustatyti altaną. Sustatę žalias širmas iš abiejų kelio pusių sukursite alėją, sustatytos trys lanku virs jaukia vieta prisėsti, o sustačius iš keturių pusių ir palikus tarpelį, galima sukurti jaukų namelį vaikams žaisti. Tai bus jų slaptavietė. Galite netgi užtvirtinti iš viršaus tinklą ar dvi vertikalias atramas, kad būtų stogas. Galite išauginti visą labirintą su akligatviais, posūkiais ir apsisukimais. Augalai, kurie gali vytis tinklu ir leisti stambius lapus, labai įdomiai papuoš jūsų daržą.

Kiek kvadratėlių?

Augalų į vieną kvadratėlį	Augalų į du kvadratėlius
1 pomidoras	1 melionas
1 arba 2 agurkai	1 cukinija (vijoklinė)
8 žirneliai (vijokliniai)	1 moliūgas (vijoklinis)
8 pupelės (vijoklinės)	

Čia dvigubo ilgio KMD dėžė su vertikalia atrama palei vieną kraštinę, apauginta vijoklinėmis pupelėmis, pomidorais, moliūgais, dygiaisiais artiškais ir petražolėmis bei šalavijais palei kraštą.

Dar nepamirškite žydinčių vijoklių ir vienmečių vijoklių, kurie yra lengvi ir sezono pabaigoje išraunami. Jeigu norite augalo, kuris žydės kasmet ir nereikalaus didelės priežiūros, pasisodinkite vijoklinę raganą. Jeigu įsirengsite ilgą taką su vertikaliais rėmais iš abiejų pusių, galite sustatyti 60 cm pločio ir bet kokio ilgio dėžes, tarp kurių lengvai praeisite. Žinoma, galite įrengti atramas taip, kad vienas kvadratėlis būtų tako pusėje, o antras – išorės. Sodinčiau vijoklinius augalus išorėje, kad liptų tinklu, o gėles, kurioms patiks nedidelis šešėlis, galbūt begonijas ar našlaites, palei taką.

AUGALAI, KYLANTYS VERTIKALIAI

Sėklų augintojai nuolat keičia ir kuria naujas veisles, todėl siekdami rasti geriausiai laipiojančias, o ne krūmines, turite atidžiai skaityti aprašymus. Dairykitės vijoklinių, o ne nykštukinių veislių pupelių, vijoklinių, o ne krūminių žirnelių, indeterminantinių (kitaip vadinamų aukštaūgių – *red. past.*), o ne krūminių pomidorų, ir taip toliau. Mažai melionų stiebų sėkmingai kopia tinklu, nes sunkūs vaisiai tempia žemyn

atėjus rudenii, bet galite rasti moliūgų veislių, vedančių daug nedidelių vaisių.

Daigų sodinimas

Atminkite, pomidorai yra vijoklinės daržovės, kurių negalite pasėti tiesiog darže. Jie taip ilgai auga, kad tenka nusipirkti paaugusių daigų arba patiems prisiauginti ir persodinti į daržą praėjus pavasarinėms šalnoms. Kitus vijoklinius augalus dažnai galima sėti tiesiog į dirvą, bet tai labai priklauso nuo augimo sezono jūsų krašte, todėl skaitykite nurodymus ant sėklų pakuotės arba pasikliaukite vietinių patarimų ir paauginkite daigus mažuose indeliuose namie, o vėliau persodinkite į nuolatinę vietą.

NESUNKI VIJOKLINIŲ AUGALŲ PRIEŽIŪRA

Vienas iš vertikalios daržininkystės privalumų yra tas, kad lyginant su teikiama nauda priežiūros visai nedaug. Be laistymo, kartą per savaitę reikia prakišti augalų viršūnėles per tinklo akutę, o paskui per kitą atgal, kad jie gražiai liptų

Vijokliniams augalams reikia protarpiais parodyti kryptį. Atsargiai pernerkite per kelias akutes, kad lygiai apaugintumėte visą tinklą.

tinklu. Kai kurios vertikalios daržovės, tokios kaip vijoklinės pupelės ir žirneliai, gražiai ropšis patys, bet pomidorams reikia padėti per akutes stiebtis į viršų. Tinklas toks tvirtas, kad išlaiko tiek augalus tiek, kaip išsiaiškinau vėliau, visus jų vaisius, tarp jų melionus ir kai kuriuos moliūgus. Kai kurie mano moliūgai išaugo tokie sunkūs, jog baiminausi, kad rudeniniai vėjai neišverstų visos konstrukcijos. Bet tai priklauso nuo to, kaip tvirtai įkalti metaliniai strypai ir kokio birumo žemė.

POMIDORAI

Viena iš populiariausių namie auginamų daržovių yra pomidorai, ir jeigu auginate vertikalų KMD, šį tą galite nuveikti, kad derlius būtų gausesnis. Kordono teorija (neapibrėžta) tvirtina, kad esant vienam stiebui visa energija keliauja pagrindiniu stiebu, kuris užaugina daugiau vaisių, negu leidžiant augalui švaistyti energiją šakojimuisi. Tai reiškia, kad turite nuskabyti šakeles, o geriausias metas tai padaryti, kai jos nedidelės. Deja, dauguma daržininkų to nedaro. Šoniniai ūgliai atrodo tokie maži ir gražūs, o kai

Pratindami aukštaūgius pomidorus prie vertikalaus rėmo, nepamirškite viršūnės pernerti pro vieną akutę ir išnerti kitoje kartą per savaitę. Taip pat tuo metu pašalinkite visus šoninius ūglius.

užauga vis didesni, ima panėšėti į vaisines šakeles, tada juos pjauti būna gaila. Įpraskite kartą per savaitę apžiūrėti augalą ir išskabyti ūglius, o viršūnę pernerti per tinklo akutes.

Pomidorai užaugo

Ką darote, kai pomidoro viršūnė pasiekia atramos viršų, o augimo sezonas dar nepasibaigęs? Turite dvi išeitis, priklausomai nuo to, kiek pomidorų jau nurinkote ir kiek žalių dar užmegzta. Galite tiesiog nupjauti viršūnę, sustabdyti augimą ir leisti didžiąjai daliai energijos nukeliauti į užmegztus pomidorus. Arba galite leisti stiebui augti toliau ir virsti į šoną. Jis augs iki sezono pabaigos, kitaip sakant, iki pirmosios šalnos. Jeigu šį augalą norite apsaugoti nuo šalčio (visi nori), vertikali atrama sugalvota taip, kad jums tereikėtų atsargiai užkloti agroplėvele ar brezentu. Kitą rytą ją nuimkite, sulankstykite ir būkite pasiruošę kitai grėsmei ar šalnai. Šitaip leisite savo pomidorams nokinti vaisius dar kelias savaites.

MAIKLAS RAŠO...

Likau nustebintas, kiek daug galiu užsiauginti tokiame mažame plote.

KITŲ VIJOKLINIŲ AUGALŲ GENĖJIMAS

Kiti vijokliniai augalai gali leisti šoninius ūglius, kol augalas užims per daug vietos. Paprastai augalui ant vertikalaus tinklo skiriama 30–60 cm pločio. Jeigu į kvadratėlį pasodinate vieną augalą, jis gali užpildyti tą 30 cm kvadratėlį iki pat tinklo viršaus. Jeigu dalijate tą erdvę dviem augalams (pavyzdžiui, sodinate du agurkus į kvadratėlį), nugenėsite šoninius ūglius, kad kiekvienas augdamas užimtų nuo 15 iki 23 cm pločio. Su melionu kiek kitaip, nes lapai tokie dideli, jog sunku atskirti, kur stiebas ir kiek vietos užima visas augalas. Todėl moliūgui vertikaliame darže paskiriame gerokai daugiau vietos (du kvadratėlius). Nors dauguma moliūgų augina vieną stiebą, kai kurie šakojasi. Tų ūglių vaisių tenka laukti ilgiau, todėl galite pašalinti juos, kad visa energija keliautų pagrindinio stiebo žiedams ir vaisiams. Kai pagrindinis stiebas pasiekia atramos viršų, leiskite nusileisti iki pat apačios, perkiškite per tinklą ir padėkite vėl kopti į viršų.

Atotamos virvių rišimas

Stiprios virvelės galą pririškite prie kiekvienos atramos kampo, sumegzkite mazgą, kuris užsiverš patemptas, pavyzdžiui, kilpą.

1

Kitą galą įtvirtinkite naudodami metalinį smaigą arba kampu įkaltą medinį kuolą. Atotampa turi būti gerai įtempta.

2

Visi vijokliniai augalai yra labai gajūs, atkaklūs ir tvirti, todėl sunkiai sustabdysite jų augimą, tačiau kai lenksite stiebą, norėdami perkišti per tinklo akutę ar į kitą tinklo pusę, laikykite abiem rankomis ir būkite atsargūs, kad nelūžtų.

ATSARGUMO PRIEMONĖS

Vėjuotoje vietovėje verta iš karto įrengti atotamos virves atramoms sutvirtinti. Netgi užuovėjoje, kai augalai greitai užauga ir uždengia visą rėmą, saugiau ištempti virves sezono pabaigoje. Pietinėje dėžės pusėje tam tiks pririštas valas arba tvirta virvė, nutempta nuo skersinio iki dėžės šono. Šiaurinės pusės viršų visada paremkite 3,6 m lenta su grioveliu viršutiniam skersiniui. Ji išlaikys rėmą iš visų pusių.

VERTIKALIŲ ATRAMŲ SAUGOJIMAS

Kai auginimo sezonas baigiasi, neišardytą rėmą galima nuimti ir pakabinti garaže iki kito sezono. Kai kurie žmonės palieka rėmus lauke visą žiemą, o per šventes apriša spalvotais kaspinais ar netgi tinklą apvarsto girliandomis, kad būtų gražiau!

APIBENDRINIMAS

Jau įsitikinome, koks naudingas ir lengvai prižiūrimas yra vertikalus daržas. Ne tik auginti vijoklinius augalus mažesnėje erdvėje, bet kur kas lengviau rinkti jų vaisius, nes derlius, negulėjęs ant žemės, lieka kietas ir sveikas. Laipioti išmokyti augalai taip pat tampa puikia širma, galinčia paslėpti nedailias daržo vietas ir suteikti grožio sodui. Todėl raginame panaudoti šį kvadratinio metro daržininkystės atradimą savo darže. Džiaugsitės, kad paklausėte!

10

Daržovės, salotos ir žolelės

Taigi, ką jūs norite auginti? Idėjų pasisemti, pateikiame augalų žinyną, kuriame aprašoma, kaip auginti įvairius žalumynus. Jame galite susirasti tai, ką labiausiai mėgsta jūsų šeima, ir patikrinti, kada šiuos augalus auginti, arba galite paprasčiausiai peržvelgti žinyną ir atrasti naujų skonių, kuriuos norėtumėte išbandyti. Kad įsivaizduotumėte, kaip jūsų žalumynai sutilps į dėžės rėmus, pateikiame patogią lentelę.

Gausus derlius iš kiekvieno kvadratėlio yra įmanomas, jei vadovausitės KMD metodu.

Iš pirmo žvilgsnio

Čia galite patikrinti, ar augalams, kuriuos norite auginti, reikia vertikalios atramos, kiek augalų jums reikės ir kiek laiko jie augs kvadrato. Čia taip pat galite pamatyti, kurie augalai greičiausiai duoda derlių.

Daržovės, salotos ir prieskoninės žolelės						
Augalas	Aukštis	Atrama	Augalų skaičius kvadratėje	Auginimo sezonas	Savaitės iki derliaus nuėmimo (nuo sėjos)	Pastabos
ČESNAKINIAI						
<i>Allium ampeloprasum</i> Poras	30–50 cm	Ne	9	Vasara, rudenio	16–32	
<i>Allium cepa</i> Svogūnas	30 cm	Ne	16	Pavasaris, vasara	20	Taip pat yra ir rudeninių veislių
<i>Allium sativum</i> Česnakas	30 cm	Ne	4	Pavasaris, vasara	20–30	Taip pat yra ir rudeninių veislių
<i>Allium schoenoprasum</i> Laiškinis česnakas	15–30 cm	Ne	16	Pavasaris, vasara	16	
SALIERINIAI						
<i>Anethum graveolens</i> Krapas	30–60 cm	Ne	4	Pavasaris, vasara	6	Sėkite kiekvieną mėnesį iki vidurvasario
<i>Apium graveolens</i> var. <i>Dulce</i> Salieras	40 cm	Ne	4	Vasara, rudenio	20	
<i>Apium graveolens</i> var. <i>Rapaceum</i> Gumbinis salieras	40 cm	Ne	1	Vasara, rudenio	30	
<i>Coriandrum sativum</i> Kalendra	30–45 cm	Ne	16	Pavasaris, vasara	5	Sėkite kiekvieną mėnesį iki vidurvasario
<i>Daucus carota</i> var. <i>Sativus</i> Morka	30 cm	Ne	16	Pavasaris, vasara, rudenio	10	Kad išaugintumėte ilgą šakniavaisį, auginkite gilioje dėžėje
<i>Foeniculum vulgare dulce</i> Saldusis itališkasis pankolis	30–45 cm	Ne	4	Pavasaris, vasara	10–12	
<i>Petroselinum</i> Petražolė	15–30 cm	Ne	4	Pavasaris, vasara, rudenio	14	Šiltesnio klimato zonose gali išsilaikyti iki pat žiemos
SMIDRINIAI						
<i>Asparagus officinalis</i> Smidras	1,2–2 m	Vėjuotose vietovėse paremkite kiekvieną stiebą	1–4	Pavasaris, vasara	3 metai	Daugiametis, reikia atskiros nuolatinės vietos
ASTRINIAI						
<i>Artemisia dracunculus</i> var. <i>Sativa</i> Paprastasis peletrūnas	45–60 cm	Ne	1–4	Vasara	–	Daugiametis, auginamas ne iš sėklos
<i>Cynara cardunculus</i> ir <i>C. scolymus</i> Dygusis ir paprastasis artišokas	1–1,5 m	Ne	1 dėžėje	Pavasaris, vasara	25	Didelė, daugiametė daržovė, kuriai reikia atskiros dėžės

Daržovės, salotos ir prieskoninės žolelės (tęsinys)						
Augalas	Aukštis	Atrama	Augalų skaičius kvadratėlyje	Auginimo sezonas	Savaitės iki derliaus nuėmimo (nuo sėjos)	Pastabos
ASTRINIAI (tęsinys)						
<i>Cichorium endivia</i> Salotinė trūkažolė	20 cm	Ne	1	Vasara, ruduo	12	Kartais auginamos kaip žieminės salotos
<i>Cichorium intybus</i> Paprastoji trūkažolė arba belgiška cikoriija	20 cm	Ne	1	Ruduo, žiema	12	
<i>Lactuca sativa</i> Paprastoji salota ir kitos rūšys	15–30 cm	Ne	4	Pavasaris, vasara, ruduo	20–30	Kai kurios auginamos kaip žieminės salotos
BASTUTINIAI						
<i>Brassica rapa var. chinensis</i> Kininis bastutis	25–30 cm	Ne	4	Pavasaris, vasara, ruduo	4–7	
<i>Brassica napus</i> Paprastasis griežtis	50 cm	Ne	1	Vasara, ruduo, žiema	16–25	
<i>Brassica oleracea Acephala Group</i> Lapinis kopūstas	30–90 cm	Ne	4	Vasara, ruduo, žiema	16–32	Taip pat gali būti skinami jauni lapeliai arba auginami kaip žieminiai žalumynai
<i>Brassica oleracea var. botrytis</i> Žiedinis kopūstas	45–60 cm	Ne	1	Pavasaris, vasara, ruduo	14–20	
<i>Brassica oleracea Capitata Group</i> Gūžinis kopūstas	30–45 cm	Ne	1	Pavasaris, vasara, ruduo	16–18	Galima auginti ir rudenį, žiemą, pavasarį
<i>Brassica oleracea Gemmifera Group</i> Briuselinis kopūstas	75 cm	Gali prireikti kuolelių	1 per 2 kvadratėlius	Vasara, ruduo, žiema	30–36	
<i>Brassica oleracea Gongylodes Group</i> Ropinis kopūstas	15–20 cm	Ne	4	Pavasaris, vasara	10–12	
<i>Brassica oleracea Italica Group</i> Brokolinis kopūstas	45–60 cm	Ne	1	Pavasaris, vasara, ruduo	12–16	
<i>Brassica rapa</i> Ropė	15–20 cm	Ne	9	Pavasaris, vasara	8	Taip pat yra ir žieminų veislių
<i>Raphanus sativus</i> Valgomasis ridikas	15–30 cm	Ne	16	Pavasaris, vasara, ruduo	4	Taip pat yra ir žieminų veislių
BALANDINIAI						
<i>Beta vulgaris Conditiva Group</i> Raudonasis burokėlis	30 cm	Ne	9–16	Pavasaris, vasara, ruduo	8	Sėkite kas tris savaites
<i>Beta vulgaris</i> Lapinis burokėlis	30–45 cm	Ne	4	Pavasaris, vasara, ruduo, žiema	8	Vartojami ir jauni lapeliai, ir subrendę stiebai
<i>Spinacia oleracea</i> Špinatas	15–30 cm	Ne	9	Pavasaris, ruduo, žiema	10–12	Pavasarij galima sėti kelis kartus
MOLIŪGINIAI						
<i>Cucumis sativus</i> Agurkas	2 m	Taip, vertikali atrama	1–2	Vasara	16	
<i>Cucumis melo</i> Melionas	2 m	Taip, vertikali atrama	1 per 2 kvadratėlius	Vasara	17–20	Reikalingas ilgas auginimo sezonas
<i>Cucurbita pepo</i> Cukinija	Krūmas 45 cm, vijoklis 1,2 m	Vijoklinėms reikalinga vertikali atrama	1 krūmas kvadratėlyje, 1 vijoklis 2 kvadratėliuose	Vasara	12	

Daržovės, salotos ir prieskoninės žolelės (tęsinys)						
Augalas	Aukštis	Atrama	Augalų skaičius kvadratyje	Auginimo sezonas	Savaitės iki derliaus nuėmimo (nuo sėjos)	Pastabos
MOLIŪGINIAI (tęsinys)						
<i>Cucurbita</i> Moliūgas	Vijoklis 1,2 m	Reikalinga vertikali atrama	1 augalas per 2 kvadratėlius	Vasara, ruduo	24	Galite auginti ir krūminę atmainą, 1 augalas kvadratyje be vertikalios atramos
PUPINIAI						
<i>Vicia faba</i> Pupa	60–100 cm	Aukštastiebėms atmainoms reikalingi kuoleliai	4	Pavasaris, vasara	20–30	Taip pat yra atmainų ir rudens sėjai
NETRELINIAI						
<i>Mentha</i> Mėta	30–60 cm	Ne	1	Pavasaris, vasara, ruduo	–	Daugiametė vaistažolė, auginti apribotomis šaknimis
<i>Ocimum</i> Bazilikas	20–45 cm	Ne	1–4	Vasara	16	Pakartokite sėją prieš vidurvasarį
<i>Origanum</i> Raudonėlis ir mairūnas	20–45 cm	Ne	1	Pavasaris, vasara, ruduo	–	Kai kurie daugiamečiai, galima įsigyti ir daigų
DEDEŠVINIAI						
<i>Abelmoschus esculentus</i> Valgomoji ybiskė	45–60 cm	Reikalinga vertikali atrama	1	Vasara	16–20	
ANKŠTINIAI						
<i>Phaseolus coccineus</i> , <i>P. vulgaris</i> Raudonžiedė ir daržinė pupelės (vijoklinės veislės)	1,5–2 m	Reikalinga vertikali atrama	4–8	Vasara	16–20	
<i>Phaseolus vulgaris</i> Daržinė pupelė (krūminės veislės)	30–40 cm	Ne	4–9	Vasara	8–10	
<i>Pisum sativum</i> Žirnis	60 cm–1,5 m	Reikalinga vertikali atrama arba tinklas	8	Pavasaris, vasara	10–14	
MIGLINIAI						
<i>Zea mays</i> Kukurūzas	1,5–2 m	Reikalingas horizontalus tinklas	9 dėžėje	Vasara	10–13	Auginkite atskiroje dėžėje
ERŠKĖTINIAI						
<i>Fragaria</i> Braškė	15–30 cm	Ne	4	Pavasaris, vasara	–	Daugiametis, pirkite augalus, kurių šaknys be žemės
BULVINIAI						
<i>Capsicum annuum</i> Saldžioji ir aitrioji paprikos	30–60 cm	Aukštesnėms atmainoms gali prireikti stiebo atramos	1	Vasara	20–25	
<i>Lycopersicon esculentum</i> Pomidoras	2 m	Reikalingas vertikalus rėmas arba stiebo atrama	1	Vasara	20–25	Aukščiau, atstumai tarp daigų ir atramos būdas siūlomas aukštaūgėms rūšims, galimi kiti variantai
<i>Solanum melongena</i> Baklažanas	75 cm	Stiebą reikia paremti kuoleliais	1	Vasara	25	
<i>Solanum tuberosum</i> Valgomoji bulvė	30–60 cm	Ne	1	Pavasaris, vasara	20	Augalas brandina šakniavaisius ypač giliose dėžėse

Česnakinių šeima *Allium ampeloprasum* PORAS

Vieta: **atvira, saulėta**
Aukštis: **30–50 cm**
Atstumai tarp daigų:
9 vasariniai porai kvadratėlyje, 4 žieminiai porai kvadratėlyje

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **ne**
Vasara: **taip**
Ruduo: **taip**
Žiema: **taip**

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus:
nuo 16 iki 32 savaitių
Daiginimas: **nuo 4 iki 8 savaitių prieš paskutines pavasario šalnas**
Ankstyviausias sodinimas lauke: **po paskutinių pavasario šalnų**

VEISLIŲ VADOVAS
Verta paieškoti „Volta“ ar „Zermatt“ vasarinių porų veislių. Iš žieminių porų veislių rinkitės „Apollo“, „Bandit“ ar „Darwin“. Jei ieškote universalios veislės, jums puikiai tiks „Striker“.

Auginami porus galite juos išrauti vasarą ar rudenį ir valgyti jaunas arba palikti juos iki pat žiemos, kad sustambėtų.

Pradžia

Porai lengvai išauga iš sėklos ir yra lengvai persodinami, todėl geriausia pasėti į vazonus arba daigyklas ir vėliau persodinti į lauką. Pradėkite sėją pavasario viduryje ir sulaukę vasaros jauni daigai turėtų būti tinkami persodinti. Tuomet persodinkite juos į kvadratėlius, kuriuose augo ankstyvieji augalai.

Auginimas

Persodinkite porus į jų nuolatinės augimo vietas, kai daigai bus maždaug 20 cm aukščio ir pieštuko storio. Persodinamo augalo dydis nėra svarbus – porai gali luktelti, kol kvadratėlis atsilaisvins, tačiau jums gali prireikti patrupinti šaknis iki 8–10 cm ir, jei lapai išaugo labai ilgi, juos pakirpti. Palaistykite kvadratėlį, tuomet pasodinkite porus maždaug 10 cm gylyje taip, kad kai kurie lapai kyšotų iš žemės – padarykite žemėje skylę pirštu arba naudokitės kastuvėliu. Kvadrato pasodinę 9 augalus galėsite mėgautis vasariniais porais, o pasodinę 4 augalus paliksite pakankamai vietos storiems žieminių derliaus stiebams.

Drėkinkite mišinį ir ravėkite. Anksčiau porų neapnikdavo jokie kenkėjai, tačiau pastaraisiais metais lapų kandys ir lapų rūdys sukelia daug problemų, todėl vasarą smulkiu tinklu uždenkite porus, jei girdėjote apie šių kenkėjų plitimą jūsų apylinkėje.

Derliaus nuėmimas

Išraukite porus, kai jų stiebai bus maždaug 1–1,5 cm storio, arba palikite, kol pasieks norimą dydį. Jūs taip pat galite prisirauti puokštelę pieštuko storio porų ir vartoti juos kaip pakaitalą pavasariniams svogūnams. Porai yra ištvermingi, tačiau jei žemė užšąla, derlių nuimti sudėtinga, todėl išraukite juos, jei prognozuojami šalti orai. Porai gerai laikysis sodo pašiūrėje.

Česnakinių šeima *Allium cepa* SVOGŪNAI IR PAVASARINIAI SVOGŪNĖLIAI

Vieta: **atvira, saulėta**
Aukštis: **30 cm**
Atstumai tarp daigų:
16 pavasarinių svogūnų kvadratėlyje, 4 svogūnai kvadratėlyje

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **taip**
Vasara: **taip**
Ruduo: **ne***
Žiema: **ne***

* Yra rudeninių veislių, kurios peržimoja

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus:
nuo 20 savaitių
Daiginimas: **nuo 8 iki 12 savaitių prieš paskutines pavasario šalnas**
Ankstyviausias sodinimas lauke: **4 savaitės prieš paskutines šalnas**

Yra daug svogūnų tipų – nuo didelių, švelnių iki mažų, stipraus skonio, daugiagalvių svogūnų. Visus juos lengva išauginti iš sėklos arba iš mažų, dar nesubrendusių, svogūnėlių. Pastarieji auga greičiau ir jau vasaros metu duoda derlių, jei yra pasodinti rudenį ar pavasarį. Yra didelis augalų veislių pasirinkimas.

Pradžia

Įkiškite svogūnėlius į dirvą taip, kad smailioji viršūnėlė būtų vos išlindusi. Palaistykite ir tai bus viskas, ką jums reikia padaryti. Jei norite, kol svogūnėliai sudygs, galite juos apsaugoti vieliniu tinklu, kad neišlestų paukščiai. Daugiagalvis svogūnas suformuoja grupę galvučių, todėl tarp jų reikalingi didesni tarpai.

Augindami iš sėklos, pasėkite namuose ankstyvą pavasarį, kai temperatūra bus 10–15 °C. Tuomet persodinkite į daigyklas ir grūdinkite augalus. Taip pat galite luktelėti ir sėklas sėti lauke nuo ankstyvo pavasario iki pavasario vidurio, tačiau tokiu atveju uždenkite ankstyvus sėjinukus.

Auginimas

Neleiskite augti piktžolėms, o išsaisėjusį mišinį palaistykite. Venkite vandens, kai viršūnėlės paruduoja ir pradeda kristi. Kai galvutės pradeda plėstis, pirštu praskirkite substratą aplink kiekvieną iš jų ir atidinkite dalį galvutės. Taip joms bus lengviau augti. Svogūnai linę užsikrėsti dirvos ligomis, todėl kiekvienais metais auginkite vis kitoje vietoje.

Derliaus nuėmimas

Išraukite svogūnus ir sudėkite juos ant metalinio tinklo saulės atokaitoje (jei lyja – uždenkite, kad išdžiūtų). Po keleto dienų viršūnės, šaknys ir išorinis lukštas bus išdžiūvę. Nuvalykite atplaišas ir žemes patirdami galvutes tarp delnų, tuomet sandėliuokite. Svogūnus su žaliomis viršūnėmis sunaudokite iškart.

Patarimai

Greita alternatyva svogūnams ir daugiagalviams svogūnams yra laiškinių arba ankstyvųjų svogūnų auginimas. Juos galima rauti, kai stiebas pasiekia pieštuko storį. Sėkite sėklas lauke, tiesiai į dirvą, kas dvi savaitės nuo pat pavasario iki vasaros. Ypač ištvermingas veisles galima sėti ir vėlyvą vasarą bei ankstyvą rudenį. Derlius nuimamas praėjus 10–12 savaitėms po sėjos. Galite auginti iki 30 vienetų kvadrato.

VEISLIŲ VADOVAS
Svogūnų veislės „Centurion“, „Red Baron“ ir „Troy“ yra patikimos. Daugiagalviams svogūnams rinkitės „Red Sun“ arba „Jermor“ veisles. Laiškiniams išbandykite gerai žinomas „Guardman“ ar „White Lisbon“ veisles.

Česnakinių šeima *Allium sativum*
ČESNAKAS

Vieta: **atvira, saulėta**
Aukštis: **30 cm**
Atstumai tarp daigų:
4 kvadratėlyje

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **taip**
Vasara: **taip**
Ruduo: **ne***
Žiema: **ne***

* Yra rudeninių veislių,
kurios peržiemoja

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus:
20-30 savaitių nuo skiltelių pasodinimo
Daiginimas: **nedaiginama**
Ankstyviausias sodinimas lauke: **16-28 savaitės prieš paskutines pavasario šalnas**

Patarimai

Nepasodintas česnako skilteles galima sukisti į vazonus su universaliu substratu. Žalius ūglius vartoti taip, kaip vartotumėte laiškinius česnakus. Kietastiebių česnakų veislės išaugina žalią stiebą su žiedu, kurį galima skinti ir valgyti šviežią.

VEISLIŲ VADOVAS

Kiekvienas regionas turi nemažą česnakų veislių įvairovę, todėl rinkitės tas, kurios gerai dera jūsų vietovėje. „Cristo“ ir „Solent White“ yra minkštastiebių česnakų veislės, tinkamos sodinti tiek rudenį, tiek pavasarį. Iš kietastiebių česnakų veislių išbandykite „Spanish Rocambole“.

Kad valgomieji česnakai duotų derlių, daug vietos nereikia – svarbu, kad jie gautų daug saulės ir nebūtų piktžolių.

Paprastai sodinkite skilteles vėlyvą rudenį arba pavasario pradžioje ir išraukite česnakų galvas vidurvasarį. Kietastiebių veislės centre turi daigą, kuris per vasarą sukietėja. Šios veislės puikiai dera šaltose vietovėse ir turi stiprų skonį. Jei norite, kad česnakų derlius išsilaikytų keletą mėnesių, auginkite minkštastiebes veisles.

Pradžia

Geriau pirkti patikrintas ir sveikas česnakų galvutes iš sodo centro ar užsisakykite paštu iš kito tiekėjo, bet nesodinkite prekybos centre pirktų česnakų galvų. Atskirkite česnako galvos skilteles. Sodinkite kiekvieną skiltelę plačiaja dalimi į apačią. Sukiškite skilteles į bent 2,5 cm gylį taip, kad nesimatytų viršūnelių, nes kitaip paukščiai gali jas ištraukti.

Auginimas

Neleiskite kvadratėliui užželti piktžolėmis. Laistyti reikia, jei mišinys labai sausas. Kai tik lapeliai pageltonuos, nedelsdami nuimkite derlių. Uždelsus galvutės gali susitraukti, taip padidėja ligų tikimybė.

Derliaus nuėmimas

Iškaskite česnakų galvutes sodininko kastuvėliu. Džiovinkite galvutes saulėje, saugokite nuo lietaus. Laikykite vėsioje, sausoje vietoje.

Česnakinių šeima *Allium schoenoprasum*
LAIŠKINIS ČESNAKAS

Vieta: **atvira, saulėta arba dalinis pavėsis**
Aukštis: **15-30 cm**
Atstumai tarp daigų:
16 kvadratėlyje

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **taip**
Vasara: **taip**
Ruduo: **ne**
Žiema: **ne**

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus:
16 savaitių
Daiginimas: **10 savaitių iki paskutinių šalnų**
Ankstyviausias sodinimas lauke: **po paskutinių pavasario šalnų**

Tai įdomus nedidelis augalas žaviais žiedais. Ploni, apvalūs lapeliai viduje yra tuščiaviduriai, o juos nuskynus pasklinda švelnus kvapas. Rausvai violetiniai žiedai yra valgomi ir pasirodo vėlyvą pavasarį, puikiai tinka salotoms papuošti. Laiškiniai česnakai yra česnakinių šeimos narys, nors ir keista, tai viena iš žolelių, kurios nebuvo naudojamos medicininiais tikslais per visą savo ilgą istoriją. Tai paprasčiausias sodo augalas, kuris ištikus amžius stiprino pikantiškų patiekalų skonį.

Pradžia

Pavasariį galite nusipirkti ir persodinti vazone išaugintų laiškinių česnakų arba patys išsiauginti iš sėklų. Sėklos viduje gali būti sėjamos žiemos pabaigoje ir daigai persodinami pavasarį, arba iškart sėjama lauke pavasarį, kai tik sumažėja šalnų pavojus.

Auginimas

Palaikykite šaknų drėgmę. Šie augalai yra daugiamečiai ir jų svogūnėliai dauginasi. Kas keletą metų iškaskite ir atskirkite svogūnėlius, persodinkite jauniausias ir sveikiausias dalis, kad atnaujintumėte augalus ir išvengtumėte rūdžių ligos.

Derliaus nuėmimas

Nuskinkite lapelių galus maždaug 1 cm aukštyje nuo žemės. Vienu kartu neskinkite daugiau nei trečdalis lapelių. Laiškinius česnakus galima skinti bet kada, kai nauji lapai pasiekia 15–20 cm aukštį. Žiedai puikiai tinka kaip žavingas valgomas papuošimas. Sulaukite, kol pasirodys žiedo pumpurai, tuomet apkirpkite juos arba laukite, kol sužydės.

VEISLIŲ VADOVAS

Laiškinių česnakų veislės nėra populiarios. Tai daugiamečiai augalai su švelniais lapeliais.

Salierinių šeima *Anethum graveolens*
KRAPAS

Vieta: saulėta
Aukštis: 30–60 cm
Atstumai tarp daigų:
4 kvadratėlyje

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **taip**
Vasara: **taip**
Ruduo: **ne**
Žiema: **ne**

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus:
6 savaitės
Daiginimas: **nedaiginama**
Ankstyviausias sodinimas
lauke: **8 savaitės prieš**
paskutines pavasario šalnas
Papildomas sodinimas:
nuolatiniam derliui gauti
sėjama 4 savaitių intervalais iki
vidurvasario

VEISLIŲ VADOVAS
leškokite veislių,
vedančių gausius lapus,
bet užimančių mažai
vietos, tokių kaip
„Bouquet“.

Krapus auginti iš sėklų verta. Šio augalo daigų pasitaiko retai. Jų lapelių švelniai aštrus skonis puikiai tinka prie agurkų ir bulvių. Dėl savo plunksniškos lapijos ir ryškių, žaliai geltonų žiedų, krapai yra mėgstamas ankstyvas, kasmetis žalumynas, tačiau daugelis veislių greitai subrandina sėklas, jei lapeliai nepakerpami.

Pradžia

Sėklinukus persodinti sudėtinga, todėl sėkite sėklas į jų pastovų kvadratą pavasario viduryje. Papildomai sėkite kiekvieną mėnesį iki vidurvasario.

Auginimas

Praretinkite daigelius, kad kvadrato liktų 4. Stenkitės, kad augalai visuomet gautų daug saulės, o žemė šiek tiek padžiūtų tarp laistymų, kol daigai jauni. Vėliau palaikykite mišinio drėgmę. Augalas yra 30 cm aukščio, tačiau išaugus žiedų stiebams, augalas pasiekia 60 cm aukštį. Nuskinkite žiedų stiebus, kad išlaikytumėte lapų kokybę.

Derliaus nuėmimas

Skinkite nedidelius lapų kuokštelius, kai tik prireiks. Galite pradėti, kai tik lapeliai paaugs, nes krapai yra skaniausi prieš išaugant žiedynams. Žiedų sėklas galima surinkti ir vartoti pagardinimui.

Salierinių šeima *Apium graveolens* var. *Dulce*
LAPKOTINIS SALIERAS

Vieta: saulėta arba
dalinis pavėsis
Aukštis: 40 cm
Atstumai tarp daigų: 4
kvadratėlyje

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **ne**
Vasara: **taip**
Ruduo: **taip**
Žiema: **ne**

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus:
20 savaitių
Daiginimas: **10–12 savaitių**
iki paskutinių pavasario
šalnų
Ankstyviausias sodinimas
lauke: **po paskutinių**
pavasario šalnų

Tinkamai išauginti salierą yra sudėtinga, tačiau jei mėgstate traškius lapkočius ir esate pasirengę augalą palepinti, kodėl nepabandžius? Šiuolaikinis, savaime išbalantis salieras yra auginamas grupėje su kitais augalais, susodintais nedideliais tarpais, kad šie mestų vienas ant kito šešėlį, ilgintų ir balintų kotus. Tai reiškia, kad visas tas kasinėjimas ir rausimas, susijęs su tradicinėmis veislėmis, tapo nereikalingas. Todėl patys matote, kaip puikiai savaime išbalančios veislės tinka KMD.

Pradžia

Kadangi jums prireiks tik kelių augalų, nusipirkite nedidelius daigus ir persodinkite juos, kai praeis šalnų pavojus (vėlyvą pavasarį ar vasaros pradžioje). Salierai puikiai augs viduriniame kvadratėlyje, kadangi jiems reikia šiek tiek pavėsio. Jei norite išauginti augalą iš sėklos, pradėkite, kai lauke bus 15 °C. Kad sėklos sudygtų, joms reikalinga šviesa, todėl sėkite substrato paviršiuje ir apibarstykite vermikulitu. Sudrėkinkite paviršiu naudodamiesi purkštuvu. Gali prireikti nuo dviejų iki trijų savaitių, kol sėklos sudygs. Išpikuokite daigyklėse ar nedideliuose vazonuose. Užgrūdinkite augalus, kai jie turės keturis ar šešis lapelius, tuomet persodinkite į lauką.

Auginimas

Šie augalai reikalauja nuolatinio laistymo ir it magnetas traukia šliužus, todėl būtinai naudokite apsaugos nuo šliužų priemonės. Šias priemones reguliariai naudokite ir po lietaus. Taip pat gali prireikti smulkaus tinko gaubto, kad augalus apsaugotumėte nuo morkinių musių.

Derliaus nuėmimas

Nuskinkite pirmąjį augalą. Tuomet tarp likusių augalų galite pakloti šiaudų, kad stiebai būtų pavėsyje. Stenkitės nuimti visą salierų derlių prieš pirmąsias šalnas. Jei norite atlaisvinti kvadratą, augalus keletą savaitių galite laikyti vėsioje, tačiau neužšalancioje vietoje.

Patarimai

Alternatyva salierui yra lapinis salieras („Parcel“). Augalas užaugina saliero skonio lapelius, tinkančius sriuboms ir sultiniams, tačiau ne valgomus paprastojo saliero stiebus. Auginkite taip, kaip petražolę – skinkite po truputį, bet dažnai.

VEISLIŲ VADOVAS
Tokios savaime išbalančios veislės, kaip „Golden Self-Blanching“ ar „Victoria“ puikiai tinka KMD.

Salierinių šeima *Apium graveolens* var. *Rapaceum*
GUMBINIS SALIERAS

Vieta: saulėta arba dalinis pavėsis Aukštis: 40 cm Atstumai tarp daigų: 1 kvadrato	AUGINIMO SEZONAS Pavasaris: ne Vasara: taip Ruduo: taip Žiema: ne	AUGINIMO LAIKAS Nuo sėklos iki derliaus: 30 savaičių Daiginimas: 12 savaičių iki paskutinių pavasario šalų, tačiau apsvarstykite galimybę įsigyti jaunų daigų Ankstyviausias sodinimas lauke: po paskutinių pavasario šalų
--	---	--

VEISLIŲ VADOVAS
Išbandykite „Monach“ ar „Prinz“ – abi veislės išaugina tinkamo dydžio gumbą.

Artimas lapkotinio saliero giminaitis, gumbinis salieras turi subtilaus, žemiško skonio sustorėjusią stiebo apačią. Gumbinius salierus vėl atranda virejai ir jis gali būti valgomas šviežias, pamirkant į padažą, verdamas sriuboje arba sutrinamas kartu su bulvėmis. Kad gerai augtų, augalui reikia vėsios, drėgnos vietos. Norėdami tinkamo dydžio gumbos, sodinkite vieną gumbinį salierą kvadratėlyje – šeimai tikriausiai reikės dviejų ar trijų gumbinių salierų, todėl tikriausiai šį augalą teks sodinti „konservuojamųjų“ dėžėje.

Pradžia

Kadangi jums prireiks tik kelių augalų, nusipirkite gumbinio saliero sodinukų iš sodo centro arba internetinio pardavėjo ir persodinkite juos į lauką šaloms praėjus (nuo vėlyvo pavasario iki ankstyvos vasaros). Augalai turėtų puikiai augti šešėliuotuose kvadratuose. Taip pat galite išauginti augalą ir iš sėklos (žr. lapkotinis salieras, 187 p.), tačiau to daryti nė neapsimoka. Užgrūdinkite augalus, kai jie bus 5–8 cm aukščio, ir persodinkite į lauką.

Auginimas

Augalai reikalauja nuolatinio laistymo ir it magnetas traukia šliužus, todėl būtina naudokite apsaugos nuo šliužų priemones. Šias priemones reguliariai naudokite ir po lietaus. Vasaros pabaigoje nulaužykite apatinius lapus, kad gumbas lengviau pasiektų tinkamą vartoti dydį.

Derliaus nuėmimas

Derlių nuimkite rudens viduryje. Pašalinkite lapų stiebus, kad šaknis nesusitrauktų. Gumbus, kaip ir morkas, galima sandėliuoti neplautus. Gerai nuplaukite gumbą prieš skusdami ir gamindami. Citrinų sultys išsaugo gaminamo šakniavaisio spalvą.

Salierinių šeima *Coriandrum sativum*
KALENDRA

Vieta: nuo saulėtos iki dalinio pavėsio Aukštis: 30–45 cm Atstumai tarp daigų: 16 kvadratėlyje	AUGINIMO SEZONAS Pavasaris: vėlyvas Vasara: taip Ruduo: ne Žiema: ne	AUGINIMO LAIKAS Nuo sėklos iki derliaus: 5 savaitės Savaitės iki brandos: 5 savaitės Daiginimas: nedaiginama Ankstyviausias sodinimas lauke: po paskutinių pavasario šalų Papildomas sodinimas: nuolatiniam derliui gauti sėjama kas 4 savaites iki vasaros pradžios
--	--	--

Kadaise buvusi tik garnyrų aštriems troškiniams, kalendra dabar yra plačiai naudojama kaip greitai atželiantis ir salotoms suteikiantis pikantiško prieskonio žalumynas. „Kirpk – atželsiu“ metodas puikiai tinka auginant kalendrą KMD, kadangi galite gauti tris ar keturis derlius pasėję 16 sėklų 1 kvadratėlyje. Jums reikės veislės, išvestos būtent šiam tikslui, tokios kaip „Calypso“, kuri lėtai subrandina sėklas, o lapus pradeda auginti pažemėje, todėl jie lengvai atželia. Kita, lėtai bręstanti kalendros veislė yra „Confetti“, kurios smulkūs, plunksniški lapeliai puikiai tinka garnyrui. Jei norite leisti augalams visiškai subręsti, sėkite ne 16, o 4 sėklas kvadrato.

Pradžia

Sėkite sėklas tiesiai į kvadratus, kadangi kalendrą sunku persodinti. Sėkite po paskutinių šalų (pavasario viduryje arba vėliau).

Auginimas

Labai svarbu, kad augalas užaugintų daug lapų ir per greitai nesubrandintų sėklų, todėl augalą geriausia auginti pavėsyje, taip pat palaikyti dirvą drėgną, tačiau nepermirkusią.

Derliaus nuėmimas

Jei kalendrą auginiate greito atžėlimo metodu, naudokite žirkles lapeliams nukirpti – kai jie bus 10 cm aukščio, nukirpkite juos iki 2,5–5 cm nuo augalo apačios. Kitų veislių lapelius tiesiog nukirpkite. Jei jūsų augalas suformuoja geras šaknis, vartokite jas sriubai paskaninti. Jei jūsų vietovėje sėklos visiškai subręsta ir išlieka sausos, tuomet būtina išbandykite „Moroccan“ veislę – sėkite vieną kartą vėlyvą pavasarį, o derlių nuimkite vėlyvą vasarą. Nukirpkite visą augalą ir pakabinkite jį išdžiūti, tuomet nukratykite išdžiūvusias sėklas į popierinį maišelį.

VEISLIŲ VADOVAS
Kad nuimtumėte lapų derlių, ieškokite lėtai bręstančių veislių, tokių kaip „Calypso“ ir „Confetti“.

Salierinių šeima *Daucus carota* var. *Sativus*

MORKA

Vieta: saulėta, tačiau
tinka ir dalinis pavėsis
Aukštis: 30 cm
Atstumai tarp daigų:
16 kvadratėlyje

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **taip**
Vasara: **taip**
Ruduo: **taip**
Žiema: **ne**

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus:
nuo 10 savaitių
Savaitės iki brandos:
10 savaitių
Daiginimas: **nedaiginama**
Ankstyviausias sodinimas
lauke: **3 savaitės iki**
paskutinių pavasario šalnų

Patarimai

Morkos ilgomis šaknimis yra tinkamesnės, jei ketinate jas sandėliuoti. Šias rūšis galima auginti aukštose, maždaug 30 cm gylio dėžėse. Rudenį iškaskite ir sandėliuokite.

VEISLIŲ VADOVAS
„Chantenay“ ir „Nantes“ veislės užaugina trumpus, storus šakniavaisius. Veislės „Parmex“ ir „Rondo“ – apvalius šakniavaisius. Ilgiems šakniavaisiams patikima „Autumn King“ veislė. Kai kurios veislės yra atsparesnės morkinėms musėms: „Flyaway“ ir „Systan“.

Trumpus, stambius šakniavaisius lengviausia auginti ten, kur substrato mišinio yra tik 15 cm. Vaikams (įskaitant ir mano amžiaus peraugusius vaikus) nėra nieko malonesnio, kaip išrauti morką, kurią jie pasėjo prieš mėnesių mėnesius! Tai kažkas panašaus į žvejybą – nežinai, kokia didelė žuvis, kol pats nepamatai, tačiau tikiesi, kad ji milžiniška.

Pradžia

Morkų nepatartina persodinti, todėl geriausia jas sėti lauke. Sėklos yra tokios mažos, kad sėja gali tapti varginanti. Pasipraktikuokite numesti žiupsnelį (dvi ar tris sėklas) ant balto popieriaus lapo, kol suprasite, kaip tai vyksta. Kaip alternatyvą galite įsigyti granuliuotų sėklų – tokios sėklos padengiamos moliu, kad taptų didesnės ir lengviau apčiuopiamos. Taip pat galite nusipirkti sėklų juostelės (lengvai yrančio popieriaus juostos su pritvirtintomis sėklomis). Sėkite po dvi ar tris sėklas į kiekvieną iš 16 duobučių kvadratėlyje. Palaistykite ir uždenkite plastikiniu dangčiu. Žemę visuomet laikykite drėgną, netgi jei reiktų kasdien laistyti saulėtu oru. Kol sėklos sudygs, o daigai taps atsparūs šliužams, gali praeiti dvi ar trys savaitės, todėl naudokite apsaugą nuo šliužų ir dažnai ravėkite.

Auginimas

Kad morkos tolygiai augtų, reikalinga nuolatinė drėgmė, kol jos beveik subręsta, tačiau prieš pat derliaus nuėmimą laistykite mažiau, kad šakniavaisiai nesuskiltų per greitai augdami. Musių lervos gali prasiskverbti į šakniavaisį, todėl daugeliu atveju būtina naudoti smulkaus tinklo gaubtus ir gerai užtvirtinti jų kraštus.

Derliaus nuėmimas

Išraukite morkas su didžiausiomis viršūnėmis. Jei nesate tikri, kurios iš jų yra didžiausios, pirštu pakapstykite apie augalą ir patikrinkite. Raukite morkas anksti, kai vaisiai dar tik pusiau užaugę, yra saldaus ir švelnaus skonio. Morkų derlių sandėliavimui nuimkite rudenį.

Salierinių šeima *Foeniculum vulgare* var. *Dulce*

SALDUSIS ITALIŠKAS PANKOLIS

Vieta: **atvira, saulėta**
Aukštis: **30 cm**
Atstumai tarp daigų:
4 kvadratėlyje

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **taip**
Vasara: **taip**
Ruduo: **ne***
Žiema: **ne**

* Kad nuimtumėte
derlių rudenį, sėkite
vasarą, tiesiai į dirvą.

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus:
10-12 savaitių
Daiginimas: **4-6 savaitės iki**
paskutinių pavasario šalnų
Ankstyviausias sodinimas
lauke: **3 savaitės iki**
paskutinių pavasario šalnų

Saldusis itališkas pankolis suformuoja išsipūtusį stiebų pagrindą, turintį švelnų saldymedžio skonį, tačiau jam užaugti reikia daug laiko, todėl augalas tinkamas tik švelnaus klimato vietovėms. Taip pat dėl labai karštų, labai šaltų laikotarpių ir vandens trūkumo augalas gali subrandinti sėklas prieš užaugindamas baltą pagrindą. Jei šį augalą sudėtinga išauginti jūsų regione, rinkitės paprastą pankolį, kad galėtumėte jo lapus naudoti kaip prieskonines žoleles, tačiau neleiskite pankoliui subrandinti sėklų, nes kitais metais šios sėklos gausiai sudygs.

Pradžia

Sėklas sėkite kambaryje 7 cm gylio vazonuose, o užaugus dviem poroms lapų, persodinkite augalą į lauką, tačiau neleiskite susiformuoti dideliame šaknynei. Jei turite pakankamai kvadratėlių, sodinkite po vieną augalą į kvadratą, kad šis užaugintų didesnę galvą. Norėdami nuimti derlių rudenį, sėkite sėklas vasarą (vėlyvą birželį ar liepą), tiesiai į dirvą.

Auginimas

Palaikykite šaknų drėgmę ir saugokite augalą nuo šliužų.

Derliaus nuėmimas

Nupjaukite gumbą virš žemės ir nusinkite lapų stiebus. Plunksniniai lapai taip pat yra valgomi. Nuimkite derlių prieš rudenines šalnas. Pankolio galvas vartokite šviežias.

VEISLIŲ VADOVAS
Kalbant apie skonį ir dydį, pasirinkimas tarp skirtingų veislių yra labai nedidelis.

Salierinių šeima *Petroselinum* **PETRAŽOLĖ**

Vieta: nuo lengvo šešėlio iki paūksmės
Aukštis: 15–30 cm
Atstumai tarp daigų: 4 kvadratyje

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **taip**
Vasara: **taip**
Ruduo: **taip**
Žiema: **ne***

* Sėkite vėlai, kad derlių nuimtumėte žiemą

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus: **14 savaitių**
Daiginimas: **12 savaitių iki paskutinių pavasario šalnų**
Ankstyviausias sodinimas lauke: **5 savaitės iki paskutinių pavasario šalnų**

VEISLIŲ VADOVAS
Išgarbanotųjų petražolių „Moss Curled“ yra tikrai patikima klasika. Plokščialapės veislės dažniausiai parduodamos kaip prancūziška ar itališka petražolė.

Petražolės puikiai atrodo sode, suteikia nuolatinį derlių, yra ypač maistingos ir nereikalauja daug priežiūros! Petražolė yra dėmesio vertas augalas jūsų KMD. Virėjai dažnai kartoja, kad plokščialapių veislių skonis geresnis, tačiau garbanotosios veislės atrodo gražiau. Tad kodėl nepabandžius auginti abiejų?

Pradžia

Sėja gali būti sudėtinga – duokite porą savaitių sėkloms sudygti arba pirkitė daigus. Pamerkite sėklas į drungną vandenį 24 valandoms, tuomet suberkite dešimtį į indelį, pripildytą vermikulito, 12 savaitių iki paskutinių pavasario šalnų. Kol sėkla sudygs, palaikykite šiltą, maždaug 15–20 °C temperatūrą. Laikykite saulėje vietoje, kol pasirodys pirmieji ūgliai. Kai augalas bus pakankamai didelis (dažniausiai vienos ar dviejų savaitių), persodinkite į nedidelius vazonėlius. Sodinkite lauke likus penkioms savaitėms iki paskutinių pavasario šalnų, arba kai augalai taps pakankamai dideli. Persodinkite į tokį pat gylį, kokiame jie augo vazone.

Auginimas

Palaikykite žemę drėgną. Auginkite uždengę smulkiu tinklu, jei jūsų vietovėje kelia problemų morkinės šaknų musės. Vidurvasario daigai užaugins lapų derlių žiemai. Naudokite stiklinį gaubtą arba persodinkite augalą ar du į vazonus rudenį ir laikykite virtuvėje ant palangės.

Derliaus nuėmimas

Išorinius lapelius galite skinti, kai jie pasieks 8–10 cm aukštį. Jei reikalingas didelis derlius, nukirpkite visą augalą šiek tiek aukščiau mažųjų viduriniųjų atšakų. Bet kuriuo atveju, augalas ir toliau augs.

Smidrinų šeima *Asparagus officinalis* **SMIDRAS**

Vieta: **atvira, saulėta**
Aukštis: **1,2–2 m**
Atstumai tarp daigų: **1 arba 4 kvadratyje**

AUGINIMO SEZONAS
Pavasaris: **taip**
Vasara: **taip**
Ruduo: **ne**
Žiema: **ne**

AUGINIMO LAIKAS
Nuo sėklos iki derliaus: **3 metai. Geriau pirkitė daigus, kurių šaknys be žemės.**
Daiginimas: **nedaiginama**
Ankstyviausias sodinimas lauke: **sodinkite daigus be žemių likus 4–8 savaitėms iki paskutinių pavasario šalnų**

Smidras yra daugiamejis augalas, o pirmojo derliaus nuėmimo tenka laukti porą metų. Šis augalas užaugina tik vieną ūglį per metus, todėl siūlau paskirti smidrąs visą dėžę ir pasirūpinti, kad ji būtų pakankamai gili. Kai investuojate į smidrų auginimą, rūpestingai parinkite jiems vietą, nes šis augalas gali išgyventi iki 20 metų.

Pradžia

Lengviausias ir greičiausias būdas pradėti – nusipirkti šaknis be ūglio. Užsisakę jas rudenį paštu iš patyrusio sodininko, galėsite pasodinti pavasarį. Dažniausiai parduodamos 2 metų šaknys, kurios turėtų būti sodinamos po vieną kvadrato, tačiau jei galite sau leisti įsigyti pakankamai šaknų, kad susodintumėte keturias kvadrato, derlių gausite daug didesnę ir ankstyvesnę. Sužymėkite vietą vienam arba keturiems augalams kvadratyje, užpilkite maždaug 8 cm Melo mišinio sluoksnio. Toje vietoje, kur sodinsite augalą, supilkite nedidelę maždaug 8 cm žemių mišinio kalvelę, ant kurios uždėsite šaknis. Tuomet supilkite likusį žemės mišinį – dar 7 centimetrus, kad pasiektumėte maždaug 15 cm gylį, kuris uždengs šaknis. Žiūrėkite 100 p., kuriame aprašoma, kaip sodinti smidrąs.

Auginimas

Sausomis vasaromis laistykite kas savaitę ir ravėkite. Kai lapija rudenį pageltonuos, pakirpkite.

Derliaus nuėmimas

Nupjaukite smidro stiebus vėlyvą pavasarį, kai ūgliai būna 10–15 cm aukščio. Retinkite smidrą kas keletą dienų maždaug 6 savaites. Palikite keletą augančių stiebų, nes kitaip jūsų augalas nusilps. Neimkite derliaus iš pirmamečio augalo, iš antramečio – saikingai, vieną ar du ūglius nuo kiekvieno. Vėliau galite nuimti visą derlių.

VEISLIŲ VADOVAS
Jei norite gausaus derliaus, rinkitės šiuolaikines, vien vyriškos grupės veisles – „Backlim“, „Franklim“, „Gijnlim“.